

КРАМАТОРСЬКА МІСЬКА ПУБЛІЧНА
БІБЛІОТЕКА ім. М. Горького
ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНИЙ
ВІДДІЛ

Сузір'я Шевченківських лауреатів (2010 -...)

(рекомендаційно - бібліографічний
показчик)

Краматорськ, 2010

Україна. Президент (2010- ; В. Янукович)

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 285/2010

Про присудження Національної премії України імені
Тараса Шевченка

**Присудити Національну премію України імені Тараса
Шевченка 2010 року:**

АНДРУСЯКУ Михайлу Миколайовичу, публіцистові – за документально-художню трилогію «Брати грому», «Брати вогню», «Брати просторів»;

ІВАНОВУ Дмитру Йосиповичу, поетові – за книгу поезій «Село в терновому вінку»;

МОСКАЛЕЦЬ Галині Василівні (Галині Пагутяк), письменниці – за книгу прози «Слуга з Добромиля»;

ПАХЛЬОВСЬКІЙ Оксані Єжи-Янівні, письменниці – за книгу публіцистики «Ave, Europa!».

4 березня 2010 року

Оксана Єжи-Янівна Пахльовська

Оксана Єжи-Янівна Пахльовська (18 вересня 1956, Київ) — письменник, культуролог, професор. Доктор філологічних наук. Дочка Ліни Костенко. Лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка за 2010 рік (за книжку «Ave, Europa»).

Народилася 18 вересня 1956 р. у м. Києві. Закінчила Московський університет.

Живе і працює в Італії.

Професор Римського університету «Ла Сап'єнца», завідувач кафедри україністики при Департаменті європейських та інтеркультурних студій (Секція славістики) на Факультеті літератури і філософії.

Науковий співробітник Відділу давньої української літератури Інституту літератури НАН України ім. Т. Шевченка. Доктор філологічних наук (у 2000 році захистила докторську дисертацію, присвячену концептуалізації української літератури як невід'ємної частини європейської цивілізації).

Закінчила Московський університет ім. М. В. Ломоносова за спеціальністю «італійська мова і література» (1980) та аспірантуру Інституту літератури НАНУ (1986).

Перекладач і дослідник італійської, іспанської та провансальської літератур.

Автор численних студій (надрукованих в Україні та за кордоном італійською, англійською, польською, російською та іншими мовами) з історії давньої і сучасної української літератури як цивілізаційного перехрестя між «гуманістичним» Заходом та «візантійським» Сходом (зокрема книжки «*Civiltà letteraria ucraina*» {Українська літературна цивілізація}, *Roma*:

Carossi Editore, 1998, першого в Європі після падіння Берлінського муру комплексного дослідження, в якому аналізується тисячолітня еволюція європейського коду української культури).

Займається також проблемами демократичної трансформації та культурної і політичної євроінтеграції Центрально-Східної Європи. Член редакційної ради журналу «Сучасність» (2000—2007) та Наукового Товариства ім. Т. Шевченка.

Член Директивного комітету Італійської асоціації українських студій, член Італійської асоціації славистів.

Член Наукової ради Інституту студій суспільної та релігійної історії (Італія, Віченца) та редколегії наукової серії «*Media et Orientalis Europa*» («Центральна і Східна Європа») того самого інституту.

Літературна діяльність

Автор збірки віршів «Долина храмів».

Працює в галузі поетичного і прозового перекладів. Перекладає з італійської, іспанської, старопровансальської мов.

Переклала твори Ф. Гарсія Лорки, Д. Унгаретті, С. Квазімодо, М. Грассо, Г. Гарсія Маркеса, С. М. Аркондо та ін.

Лауреат премії імені Василя Симоненка (1989) та Олени Теліги (2005).

Бібліографія

1. Пахльовська, О. Шлях України до самої себе лежить через Європу [Текст] / О. Пахльовська // *Культура і життя*. - 2010. - N 9. - С. 15 : портр.

2. Шевченківські лауреати [Текст] // *Літературна Україна* : Газета письменників України. - 2010. - N 7. - С. 1

Галина Пагутяк

Галина Василівна народилася 26 липня 1958 р. в с. Залокоть Дрогобицького р-ну на Львівщині в сім'ї вчителя. З 1978 р. два роки вивчала українську філологію у ЛДУ ім. І. Франка, а завершила навчання 1983 р. у Київському держуніверситеті ім. Т. Шевченка. Працювала в колгоспі, на заводі, вчителем української мови та літератури, науковим співробітником Дрогобицького

краєзнавчого музею. Зараз працює в міжнародній організації, що займається справами біженців.

Галина Пагутяк — прозаик, есеїст, автор двенадцяти книг прозы. Среди последних — «Писар Східних Воріт Притулку» (2003), «Захід сонця в Урожі» (2007), «Королівство» (2005), «Втеча звірів, або Новий бестіарій» (2006), «Слуга з Добромиля» (2006), «Книгоноші з Королівства» (2007). Еще несколько готовых произведений, в частности, романы «Писар Західних Воріт Притулку» та «Урізька готика» ждуть своего издателя.

Проза Галины Пагутяк переведена на английский, немецкий, русский, словацкий и хорватский языки. Готовятся переводы ее произведений и на другие языки.

В этом году на XIV Форуме издателей роман Галины Пагутяк «Слуга з Добромиля» вошел в десятку лучших из более чем 500 книг, представленных на конкурс.

Родилась писательница в с. Залокоть Дрогобычского района на Львовщине, позже семья переехала в Уриж. Со временем это село станет местом действия многих ее произведений. Сейчас Галина Пагутяк живет во Львове.

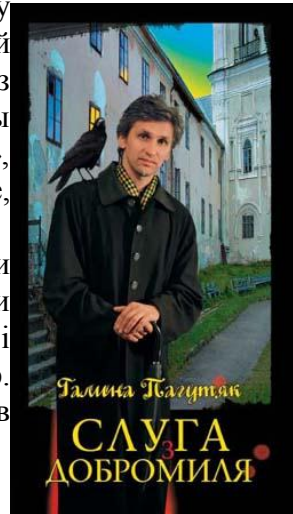
Закончила факультет украинской филологии Киевского государственного университета им. Т. Шевченко (сейчас — Киевский национальный университет им. Т. Шевченко). Работала в школе, Дрогобычском краеведческом музее, частной

школе, Львовской картинной галерее. Член Национального союза писателей Украины, работает в правозащитной организации.

«Галина Пагутяк вошла в литературу совсем не одной и той же дверью, которой входили все другие украинские писатели советского времени. Она вошла, не постучав и не попросив разрешения войти, она влетела через дымовую трубу и заставила считаться с ней. Ей удалось обойтись без произведений, которых требовала эпоха, а вместе с тем подарить произведения, которых требовала душа», — так пишет о ней Юрий Вынничук. Галина Пагутяк сразу начала писать большие романы, в каждом из которых была неповторимой. Со временем порадовала читателей небольшими, ювелирно отточенными произведениями. В новеллах несколькими строками, одним абзацем, она создает образы удивительной силы и яркости. «Ее поэтическая проза близка к жанру магического реализма...» — пишет Юрий Винничук в предисловии к одному из изданий. Действительно, читая ее романы «Слуга з Добромиля», «Урізька готика», трудно определить, чего в них больше, мистики или реализма.

“Королівство” Галини Василівни ставить її в один ряд з такими дитячими письменницями, як Елеонора Портер і Беатрікс Поттер.

Член Національної Спілки письменників України.

Твори

o Пагутяк Г. Втеча звірів, або Новий Бестіарій. – К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2006.

o Пагутяк Г. Королівство / Г. Пагутяк. – Тернопіль: “Джура”, 2005.

○ Пагутяк Г. Писар Східних Воріт Притулку / Г. Пагутяк. – Л.: Піраміда., 2005.

○ Пагутяк Г. Королівство : Три уривки роману / Г. Пагутяк // Книжковий клуб плюс . – 2004 . - №6.– С. 33-37

Бібліографія

1. Галина Пагутяк: [Біографія] // Письменники радянської України. 1917-1987: Біобібліографічний довідник / Авторизупорядн. В. К. Коваль, В. П. Павловська. – К.: Рад. письменник, 1981. – С. 455.

2. Галина Пагутяк – королева свого “Королівства”: [Життя і творчість письменниці] // Клас. – 2006. - №10. – С. 16.

3. Живка З. Фантастика для підлітків і котолубів / З. Живка // Друг читача. – 2006. – 27 жовтня-9 листопада. – С. 9. – Рец. на кн.: Пагутяк Г. Королівство. – Тернопіль: Джура, 2005. – 287 с.

4. Рижкова, Г. Лінгвокультурні концепти сучасної " жіночої прози " [Текст] / Г. Рижкова // Українська література в загальноосвітній школі . - 2008. - N 2. - С. 38-40

5. Харчук Р. "Я- то є ми ..." [Текст] / Р. Харчук // Культура і життя . - 2010. - N 9. - С. 14 : портр.

6. Шевченківські лауреати [Текст] // Літературна Україна . - 2010. - N 7. - С. 1

7. <http://pahutjak.boom.ru/>

8. <http://www.glavred.info/archive/2010/03/16/151134-5.html>

9. <http://www.ladyjob.com.ua/articles/2008/9/861.html>

Андрусяк Микола Григорович.

Події 40-50-х років – українські національно-визвольні змагання під проводом ОУН-УПА проти фашистського і комуністичного злочинства – описані в багатьох книгах, як наукових, так і художніх. Систематизація матеріалів розпочалася ще в 40-і роки, бо саме на них припадає початок друку текстів у заснованих Проводом УПА підпільних періодичних виданнях. Найактивнішим був період 50-х років у діаспорі, коли нарівні із публікаціями художніх текстів, основне призначення чого – показати існування українського руху Опору, оскільки уряд СРСР будь-яку інформацію про це замовчував, видавалися бібліографічні твори. Серед тодішніх дослідників варто згадати Юрія Русова, Дмитра Донцова, Леонід Полтаву, Василя Барку, Станіслава Гординського та інших. За роки Української незалежності слідом за художніми творами на цю тему Р.Андріяшика, Б.Бойка, Р.Іваничука, Р.Федоріва про український резистанс з'явилося чимало наукових розвідок (З.Гузар, Г.Гордасевич, М.Гльницький, Ф.Погребеник).

Свій погляд на події національно-визвольних змагань 40-50-х років висловив письменнику Михайло Андрусяк у своїх творах. Він є автором художньо-документальних повістей "Студені милі", "Ув'язнена скрипка", "Криваві роси сорокових", "Грані болю", "Брати грому", книжки оповідань "Біла душа", автор-упорядник книжок "Христос воскрес" і "Торба галицьких анекдотів". Михайло Андрусяк є також перекладачем, педагогом, журналістом. На даний час працює головою правління ВАТ "Коломийська друкарня імені Шухевича".

Народився Михайло Миколайович 5 грудня 1955 року в селі Верхівці Городенківського району Івано-Франківської області. Найкращими споминами дитинства, за словами самого письменника, є мамина пісня і запах чиблівок з-під батькового

рубанка, а ще – солодкий кукурудзяний малай і перший власний покiс.

Подорож у країну знань розпочав із сiльської восьмирички, яку закінчив 1971 року. Продовжив навчання в Коломийському технікумі механічної обробки деревини (1971-1975).

Також здобував освіту в морехідній школі м.Пярну (Естонія, 1978).

Служив в Радянській армії (1975-77). Навчався на факультеті романо-германської філології Київського університету ім.Т.Шевченка, який закінчив 1985 року. Працював на деревообробних підприємствах Київщини і Коломиї, учителем іноземних мов та Коломийщині та Косiвщині.

Плив і за течією, але частіше проти, аж поки в 1988 році не прибило до острова "Агро" – першої в Україні легальної демократичної газети. Пропрацював п'ять років заступником головного редактора манованого часопису.

З того часу живе просвітницько-видавничою справою. Доклав рук до створення в Коломиї видавництва "Вік". Зараз директором коломийської друкарні ім.Шухевича (з 1993). Михайло Андрусяк є членом Спiлки журналістів України (з 1991), членом Спiлки письменників України (з 1995). Йому належить велика організаційна та редакторська праця у видавничо-поліграфічному товаристві "Вік". Михайло Андрусяк є також членом редколегії журналу "Перевал".

У своїх творах Михайло Андрусяк висловив свій погляд на події національно-визвольних змагань 40-50-х років. Майже до кожного твору автор знаходить вдалий, влучний епіграф. Так, до художньо-документальної повіті "Студені милі", яку автор присвячує своїй матері та "всім матерям-страждальницям", письменник цитує Марію Потикевич-Заболотну:

"Потрібно, щоб знав, мій сину,
Коли, хто мучив Україну.
Ще й до Чорнобиля булла
Не раз в нас доленька гірка".

Твір "Студені милі" ("Сповідь матері з покутського села") зіткано з болю та розлуки рідні та краян М.Андрусяка. Адже автор устами своєї матері Параски Левко розповідає про її страшні поневіряння у сталінських таборах, про високі моральні якості

українських жінок, які навіть у найлютіших умовах тоталітарного режиму не втратили людської гідності. У своєму нарисі автор осуджує сталінізм й утверджує незламний дух народу-борця, а джерелом натхнення є рідні Верхівці, що на Городенківщині, батьки і власна сім'я.

У своїх творах письменник зображає дійсних людей і справжні події, тому типізація характерів і обставин своєрідна: він не використовує засобів художнього домислу, а лише відбирає характерні, визначальні сторони відтворюваної дійсності. Своєю ж етичною і емоційною природою, глибокою мірою щирості, безпосередності й внутрішньої необхідності слова твори М. Андрусяка – багатоголосі, багатоактні сповіді, бо зіткані з багатьох доль.

У художньо-документальній повісті "Брати грому" автор устами Мирослава Симчича, оповідаючи про боротьбу УПА і поневіряння побратимів у неволі, оповідає про долю свого народу. При цьому згадується Шевченкове: "Історія долю свого народу. Згадується "Шевченкове: «Історія мого життя складає частину історії моєї батьківщини». Звичайно, Михайло Андрусяк не перший у висвітленні даної теми як, до речі, не першою є для нього дана книжка: читач уже знає його «Студені милі», «Ув'язнену скрипку», «Грані болю», «Криваві роси 40-х». Але щоразу, торкаючись знову і знову близької йому проблеми, письменник це робить інакше, ніж інші, плакає свій світ із зовнішнього хаосу і будує його на позитивних принципах віри, надії, любові.

Відомо, що і написання історії УПА, і створення її літературного літопису пов'язані з величезними труднощами, оскільки УПА — це армія безіменних, бо кожен від Головного Командира до простого стрільця, закритий для сторонніх, навіть для приятелів, псевдонімом, прибраним іменем. «Розкриття псевдо зволене тільки після смерті даного революціонера і то лише тоді, коли це не може стягнути репресій на його рідню, ні пошкодити справі».

Михайло Андрусяк у своєму дослідженні відкриває сотні імен, прізвищ учасників українського руху Опору, а це нині, в часи нашої незалежності, особливо важливо, бо відходять у вічність вояки УПА, молодше покоління все менше знає про ті героїчно-трагічні події, тому така книжка мусила бути написана. Скільки

болю, трагізму і водночас гордості знаходимо в ось цих рядках: «Ціле життя прожив під чужим прізвиськом, у чужих краях. Часто мені снилося рідне покутське село, родичі, друзі-ровесники... Але дорога до них мені, гнаному і безправному, була назавжди наказана. Назвавшись енкаведистам у далекому сорок шостому Малковичем, я й прожив ціле життя як Василь Малкович з Березова. Сьогодні заявляю всім, і друзям, і ворогам, що я — політвиховник Української Повстанської Армії друг Теодор — Василь Блясецький із Хлібичина на Снятинщині — вижив, друзям на радість і ворогам на зло!».

Цей твір полонить читача логікою переконань героїв, їхньою цілеспрямованою поведінкою. Письменник, шукаючи людського еталону серед кривавої маси тіл і душ, постійно фіксує, затримує читацьку увагу на шляхетних рисах людської натури: величі, великій офірності, де збирається і виходить у світ велетенська енергія життя, що дає силу протистояти більшовицьким катам, жертвувати собою задля України. Адже кожен із повстанців САМ обирає свій шлях, внутрішньо переживаючи «кінцесвітне». Межові обставини, страх перед смертю, що є «найбільшим страхом», велика ймовірність втрат створюють кризові умови вибору, але тим величнішим є рішення кожного з героїв твору — залишитися чи стати борцем за Україну.

Із сторінок «Братів грому», із спогадів очевидців постає узагальнений образ тих, хто боровся, страждав, вмирав і переміг московсько-більшовицьких катів, які з вересня 1939 року перенесли на західноукраїнські землі ленінський «експеримент побудови соціалізму». Ліквідація всіх ознак громадянського суспільства, зокрема, політичних партій та культурно-освітніх організацій, масові репресії та депортації, дискредитація УПА шляхом організації бандитських загонів, створення агентурної мережі з місцевого населення, ліквідація греко-католицької церкви — такий далеко не повний перелік результатів цього «експерименту». Ніхто ніколи не буде знати, скільки політ'язнів було вбито, заморено голодом, замордовано у спецтаборах особливого призначення, «психушках», виправно-трудових таборах. Відомо, що у Гітлера, який скопіював структуру ленінсько-сталінських політизоляторів, було 28 концтаборів, у Сталіна - 162. Кожен табір мав свої «лаг-пункти», колони (Інталаг, Берлаг, Воркутлаг, Колимлаг...). Про

самовідданих, одержимих героїв гулагівських повстань, що відбувалися у таборах особливих призначень протягом 1950-1954 рр., також ідеться у повісті Михайла Андрусяка. Як і про жінок-патріоток, які боролися поруч із чоловіками. Як і про тих мужніх людей інших національностей, які були в лавах УПА, хоча більшовицькі історики зображали її як однорідну етнічну групу лише з українців-західняків.

У творі «Брати грому» наявне постійне протистояння і протиборство двох світів — власне українського і другого, ворожого йому, що уособлює радянську тоталітарну систему, а тому він злий, пекельний, протилежний життю. Ще одна перехресна точка світів — стихія землі. Для українського типу мислення притаманна конструктивна функція стихії землі, що втілена в образі схрону, криївки. Це наявно упродовж всієї повісті. На перший погляд, перебування у схові, у землі, мінімальний життєвий простір, ніби обмежує людину, котра в ній сидить, але і залишає шлях вгору, або до ще більшого заглиблення. Для українця в даному випадку це продовження звичайного земного світу, але в концентрованих дозах, криївка для нього — це келія для вдосконалення духу. Хоч і під землею, але не могила, а живий світ, омийтий підземними водами, зігрітий людським подихом...

Для автора образ криївки, схрону набуває символічного значення, своєрідного вмістилища української життєвої енергії, опозиції до більшовицького режиму, та виростає до ознаки нової України з оновленими в криївках людьми.

Юним вояком Української Повстанської Армії присвятив Михайло Андрусяк також документальну оповідь "Грані болю". Біль, який іноді допікає людині, нерідко витісняється іншим, ще дошкульнішим. Найпекучіший біль для героїв повісті – душевний. Він заповнив ество молодих повстанців, які стали до оборони рідного краю від кровожерних наїздієв. Адже ці сміливі молоді люди не можуть залишатися байдужими до долі рідного краю, адже вони волю цінять понад життя.

Твори Михайла Андрусяка — це правдиві розповіді про те, як жили і вмирили за незалежність України герої без почестей і відзнак. Його художньо-документальні повісті змушують кожного українця збагнути та усвідомити свій історичний обов'язок перед

рідним народом, бо відродження нашої всеукраїнської духовності залежить нині від кожного з нас.

Бібліографія:

1. Баран Є. Дантові кола українського болю //Культура і життя . – 2010 . – 39 . - С.6
2. Шевченківські лауреати [Текст] // Літературна Україна . - 2010. - N 7. - С. 1
3. <http://report.if.ua/index.php?option>
4. <http://antykryza.ua/ru/user.wall/486>

Іванов Дмитро Йосипович

Іванов Дмитро Йосипович – народився 22 жовтня 1946 року в селі Тарасівці Новгородківського району на Кіровоградщині.

Закінчивши середню школу імені Дем'яна Бедного, працював причіплювачем. Трудовий гарт, здобутий у рідному селі, допоміг поетові і в житті і у творчості.

Перші вірші Дмитро надрукував у районній газеті. Служив у залізничному полку м. Чернігова і відвідував засідання обласної літературної студії при

редакції газети "Деснянська правда".

Справжній літературний успіх прийшов до нього 1976 р. на Ірпінському семінарі молодих літераторів. Робітник теплиці з радгоспу імені Фрунзе Чернігівського району вразив присутніх новизною тематики і своєрідністю її художнього втілення.

У журналі "Вітчизна" з післямовою Івана Драча з'являється широка добірка його творів.

Це був переконливий дебют. А невзабарі у видавництві "Молодь" побачила світ книга поезій Дмитра Іванова "Зерно і любов".

Услід за нею у "Веселці" виходить збірка для дітей "Грай, сопілонько моя".

Дмитро Іванов стає лауреатом обласної літературної премії імені Олекси Десняка.

За книгу "Заповіти мого роду" його удостоєно Республіканської літературної премії ім. М. Островського.

Добірки Дмитра Іванова з'являються на сторінках всесоюзної преси. Згодом вони увійшли до збірки "Красный корень", що побачила світ у московському видавництві "Молодая гвардия".

Дмитро Іванов бере активну участь у громадському житті. Він - учасник численних семінарів, декад, форумів, фестивалів літератури, які проводяться в країні і за рубежем.

Невдовзі вийшли з друку його нові книги "Стремено" та "Маминих слів чорнобривці".

Зауважимо, що, плідно орючи та засіваючи поетичну ниву, Іванов закінчує філологічний факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, працює в обласному Будинку народної творчості, а потім переходить на роботу до редакції газети "Гарт", яку очолює з 1991 року.

За цей час він стає заслуженим журналістом України, лауреатом престижних літературних премій – державної імені Івана Нечуя-Левицького (1997) та міжнародної української імені Григорія Сковороди (2001 р.).

КІЛЬКІСТЬ віршів про село сягає астрономічного числа. Про село писали усі без винятку. Хороші і різні – зокрема.

Але тільки йому, носієві російського прізвища (парадокс) випало стати поетом українського села. Уточнюю: не селянським поетом, а поетом села. Те, що для інших було даниною дитинству, спомином, принагідним освідченням у любові, для нього стало літературною долею, нормою чи й імперативом життя.

Щоб це зрозуміти, знадобився час. Потрібно було зіставити село, яке затонуло у його водах, із селом нинішнім, яке невблаганно штовхають у тому ж напрямку.

Прикметність Дмитра Іванова в тому, що 20-літнє мовчання виокремило його постать. Сьогодні він в и д н і ш и й, аніж замолоду, коли сприймався просто як обдарований поет.

Що ж, есенінська формула спрацювала і в даному випадку: «...большое видится на расстоянии».

Він свідомий інакшості своєї поезії: «На неї мода тюкала салонна...». Тюкає й нині. Поет якщо й переймається тим, то публічно не нарікає. Бо не раз упевнювався – у нього є свій читач. «Вже вірші мої недовіру збороли й засвічують сльози у добрих очах».

Це правда. Л.Галалай виступав із ним по селах, твердить те ж саме.

Є що згадати й мені. Холодний яр. Мельники. Гостина у місцевого лісника. Юрій Мушкетик за вечерею читає з пам'яті мініатюру Іванова.

Літо за літом минає...

Мамо, невже Вас немає?!

Мамо, присніться мені

Та поговорим хоч в сні.

Скажете, де Ви спинились,

Як Ваша хата нова.

Ви вже там з батьком зустрілись?

Ви вже тепер не вдова?

Там, за вікном, над поворотом розбитого глинястого узвозу, у затінку дубового лісу височіє камінь-знак знаменитим холоднорівцям – братам Чучупакам. А тут, за столом, — навпроти сам хазяїн із панським прізвищем Фіалковський. Він же й ініціатор встановлення того пам'ятного знака.

«Душевно...», – задумливо тягне цей чолов'яга міцної статури, на вигляд справжній гайдамака, як і належить у цих гайдамацьких місцях. Очі його на суворому обличчі беруться туманцем, і він опускає їх, щоб того не помітили.

Щасливий поет, чий вірші можуть спричинитися до такої реакції. То – найщиріша з рецензій. Уявляю вишкір молодого сноба і майже чую його іронічний випад супроти «неонародницького примітиву».

Маю сумнів, що переможцям сумнівних рейтингів бодай раз вдавалося засвітити сльозу « у добрих очах». Бо ж демоціоналізація лірики для декого з них – один із пунктів взятої напрокат в інших естетичної платформи. Для них сльоза – анахронізм. Її не повинно бути. Як не було сексу в колишній імперії...

ТЯГЛІСТЬ селянської теми в нашій літературі зрозуміла. І в цьому сенсі Іванов не виняток.

Хто не знає, що місто було і лишається потужним пресом денаціоналізації? Але при цьому кожен має на увазі передовсім місто зросійщене.

Якщо ж зазирнути вглиб віків, то зору відкриється та ж невітшна картина. Українські міста, з'ясовується, ніколи не належали українцям. Озираючись на найяскравішу сторінку нашої історії – Хмельниччину. Верхівка міст і містечок – переважно поляки, вірмени, греки, євреї. Вони задають тон і правлять бал.

Саме цим пояснюється невідповідність Києва і Львова як історичних центрів, їх участі у визвольних змаганнях. Міста ці опинилися мовби поза боротьбою.

Тільки один епізод. 1648-ий рік. Козацьке військо під мурами Львова. Очолюване чужими, місто чинить спротив. Українські міщани безсилі допомогти козакам. За велінням влади випалюються передмістя, населені передусім етнічними українцями. У такий спосіб нейтралізується внутрішній опір.

Слабка участь Києва і Львова у війнах Хмельницького позначилася як на перебігу подій, так і на їх кінцевому результаті.

Селянський поет, як і поет села – закономірна неминучість. Інстинкт самозахисту української душі.

У КОЖНОГО знаного автора є беззастережні прихильники і затяті супротивники. «Доведіть мені, що це поезія!» – гнівно розмахував переді мною свіжим числом «ЛУ» зі шпальтою віршів N Микола Руденко.

Нам бракує розуміння – якщо N пише не так як я, то це не означає, що гірше. Ще Пушкін висловив думку – поета треба судити за законами, яких він воліє дотримуватися сам. Але ми рідко прислухаємося до чужих думок.

Солідарність – добре, коли йдеться про очевидність істини. І погано, коли ту істину підганяють під власні естетичні принципи.

Коли в природі зникає той чи той вид фауни або флори, порушується баланс. Класичний приклад — винищення горобців у Китаї. Щоб порятуватися від шкідників сільського господарства, китайці змушені були завозити цих пернатих з інших країн.

Якщо уперто насаджується і видається за істину в останній інстанції якийсь один напрям – порушується літературний баланс. Зауважмо – страждає не графоман. Йому все «до лампочки». Потерпає талант. Як з одного, так і з протилежного боку. Традиційний Дмитро Іванов – талант. Але це не рятує його від скепсису й обстрілу із супротивного берега.

ЦЕЙ поет провокує на ризиковані зіставлення. Змушує згадати, що становий хребет козаччини, якщо роззирнутися на всі боки, селянство. Навіть – за невідомою логікою асоціацій – підштовхує до вдивляння в тумани римської історії.

Кінець III і початок II тисячоліття до н.е. Боротьба Сципіона з Катомом. Сципіон – апологет гуманних принципів у ставленні до поневолених народів, їх звичаїв, обрядів, вірувань, культури загалом. Він влаштовує весілля іспанських вождів, демонстративно відпускає бранців, обідає в африканських царків, рятує він загибелі синів сирійського царя Антіоха, зустрічається зі своїм давнім ворогом Ганнібалом і вмовляє його відмовитися від вирішальної битви. А коли той не послухав, докладав неабияких зусиль, щоб зберегти Карфаген від знищення. Сципіон програв Катону, прихильникові тактики випаленої пустелі й автору крилатої фрази: «Карфаген має бути зруйнований». Минуть півтора століття, і принципи Сципіона візьмуть реванш.

Але до чого тут український поет Іванов? Поясню. Стратегія і тактика Сципіона були підпорядковані одному – врятувати від остаточного знищення італійське селянство як джерело сили республіки. Бо оті грізні римські легіонери, які підкорили світ, були передусім селянами.

Українських селян не намагався порятувати ніхто. Історія українського селянства – історія безперервних трагедій. Один з актів цієї трагедії випало відтворити – підкреслимо – не заїдаючись із режимом, Дмитрові Іванову.

У НИНІШНІЙ поезії стільки дріб'язкового, метушливого, другорядного і, даруйте, дурного, що природно уподібнити її засміченій хаті, що потребує дбайливої господині з віником у руках.

Критичні віники обтіпалися настільки, що лишилися окоренки. Втім, віник чи й допоможе: потрібна замашна мітла. Розперезаність, естетична глухота сягнули тієї позначки, коли антилітература витісняє літературу на узбіччя.

Одна з промовистих ознак цього процесу – виверження сміттєзвалищ ординарної свідомості. Того мотлоху, який цікавий тільки її продуценту і таким, як він.

У доброго поета спрацьовують фільтри, які стежать за тим, щоб у питну живу воду не потрапили шкідливі для організму інгредієнти. Робиться це мовби само собою. Поет майже не докладає зусиль, бо він поет. Це як вроджений слух у музиканта: він є, або його немає.

ЕГО Дмитра Іванова загнане вглиб ества і не заступає собою реальність. Поет не тільки схожий на своїх героїв, він – один із них. Ні кращий, ні мудріший. Він не боїться постати навіть у смішній ролі («Балада про черевики»). Жодної пози, жодної самодемонстрації.

Дистанція між ним та оточенням майже невидима, і якщо вряди-годи проглядається, то тільки тому, що він людина, яка пише вірші. Але й цей момент на задньому плані.

Передній же план – галерея типів, виписаних психологічно точно і в колоритних подробицях.

Поет розповідає про них не з обов'язку: вони йому цікаві, близькі і зрозумілі. Тому є й зворотній зв'язок: він зрозумілий і близький тим, хто його слухає. Аргумент? Сльози «у добрих очах».

Є в Іванова невеличкий вірш, де він, погоджуючись із критикою друзів, які дорікають йому «за трагічних тем упертість», тут же додає: «Давно я перейшов біду. Сирітство, злидні, підлість, щастя. А пам'яті – не перейду».

Не перейти пам'яті – фатум. Знак долі.

СЕЛЯНСЬКА ментальність в Іванова – ментальність степовика. Тобто мешканця того ареалу, з яким пов'язані ключові моменти української історії й культури. В сукупності і суперечності індивідуальних рис: доброти й жорстокості,

відвертості й лукавства, корисливості й щедрості, поступливості і впертості, розважливості й осатанілості.

Творчість Дмитра Іванова – ліро-епічний образ селянської України на одному з лихих закрутів її історії. І якщо баладний лад на якийсь час урвався, то завершився й той історичний етап. Почалася інша літературна музика з домінантою какофонії звуків.

ПАМ'ЯТАЄМО статтю Олени Теліги «Партачі життя». Знаємо значення слова партачити. Лексема пережила століття. Але її первісний сенс загубився в часі. Виникла ж вона у середньовіччя, коли існувало цехове виробництво.

Цеховий майстер мав дотримуватися цехових правил. Ці правила регламентували його роботу, але й давали можливість довести її до взірцевого стану. Позаяк праця була виключно ручною, якість її виконання залежала від індивідуального хисту, точності ока, досвіду.

Скляр, який претендував на звання майстра, із вручених йому 100 скелець мав вибрати «на око» 50 саме таких, з яких можна було б зробити багатогранний виріб. Претендент на звання майстра-«міховщика» повинен був пошити рукавиці так, щоб шов був невидимий ні всередині, ні зовні. Дерев'яний ліхтар з шістьма трояндами і листям мав виготовити майбутній майстер по дереву. Перелік можна продовжити на всю існуючу тоді кількість професій. По завершенні курсу науки учитель наставляв «випускника»: «Маєш навчатися ремесла, доки й житимеш».

Партачі – ремісники, які не належали до цеху і для яких ота заповідь, приписи й норми перестали бути обов'язковими. Їх вони підмінили «свободою творчості». Еталонна робота знецінилася.

Для партача головне – якнайшвидше виготовити і збути товар. Орієнтація на ярмарок, на мануфактуру з-за кордону змушувала партачів пристосовуватися до потреб споживача. Партачі з часом стали втручатися у виробництво, вносити незрідка корисні новації, але при цьому поневажувалося найголовніше – якість продукції.

З кінця XVII століття дійшло до нас волення львівських малярів, їх ремствування на партачів-недоуків, виробників «поганих картин», які збувають їх по селах та менших містах і тим підривають основи малярського мистецтва.

Читаю Іванова і думаю – то скільки ж у нас сьогодні майстрів, які не спокусилися полегшеним варіантом мануфактурного виробництва і не втратили глибинних секретів ремесла?

Куди не кинь оком, – партачі. Їх час.

ВІН уміє вилушити субстанцію поетичного, не вдаючись до поетизмів. І це при тому, що його стихія – оповідь, розмовна інтонація.

Йому чужий декорум за рахунок культурних реалій, тим паче на називному рівні.

Буденний факт чи ситуація у його виконанні непомітно переростають в узагальнення. Воно ж у свою чергу підсвічує всю картину.

Скажімо, на площі міста нічної пори танцюють люди. Здавалось би, що з того? Картина поступово увиразнюється, деталь одна, друга і – заключний мазок-постріл: «Люд танцює свою селянську обікрадену молодість».

Мати, відвідавши в місті сина, повертається в село. Про це писано-переписано. Та ось затаєне двоголосся від Іванова, де голоси переплітаються так, що не відразу й збагнеш, де чий: «Мама їдуть додому – наче в стужу заходять», «Мама їдуть додому – наче літо відходить».

ЙОГО вірші про тварин – вірші й про людей. І не тільки тому, що є звір у подобі людини і людина в подобі звіра.

У зворушливій «Баладі про Сірого» йдеться про останнього вола, якого везуть до міста на бойню. Сумна фабула наштовхує на думку про фатальну роз'єднаність зв'язків між homo sapiens і доквіллям. Втрата вола – це й крок людини у напрямку порожнечі.

Вовчиця, потрапивши в капкан, перегризає лапу і так рятуються: «...жорстоке щастя вільно жити і вмерти в хаші потягла».

Тут усе навантаження несе епітет: щастя – жорстоке. І хто скаже, що йдеться лишень про вовчицю?

Як проєкція на Україну, прочитується й вірш «Знов тебе, коню, продали», хоча загалом до натяків, а тим паче декорацій поет вдається нечасто. Він сильний передусім страшною реальністю, великими й малими трагедіями степу. І чим стриманіший тон розповіді, тим більше діє.

ПИСАТИ тільки про село – не означає не писати про те, що болить усім. Ілюстрації: «Хто з власним серцем не ворогував!». «Не встиг і оглянутись – Боже мій милий! Ні мами, ні саду, ні щастя нема».

Це теж Іванов. Є в нього гірка й глибока «Балада рідної крові». Мотив її несподіваний: діти, якими б вони не були – добрими, злими, молодими, середньолітніми – завжди вбивці своїх матерів. Тільки поет міг сказати просто і страшно: «І журились з останніх сил за мною, убита мною найрідніша кров».

Так розривається замкнене, здавалось би, тематичне коло.

ПРИРОДА цієї поезики znana і зрозуміла. Її тяглість у літературі освячена довгим рядом імен. Але кожне талановите перо завжди привносило (і привносить) у неї чар індивідуального.

З кінематографа Іванова:

Білявий хлопчик в білій льолі

Немов метелик з хати – пурх!

Залопотіли п'яти голі –

Аж закружляв качиний пух.

Характер його тропів народний у своїй основі, але свіжий і виразний. «І хмари, як піна в дійниці, розкішно цвітуть в небесах». «І Маркіян з вуздечкою кульгає в туман, де кінь іржання розсипа». «Цвіт вишневий хапала чорним ротом тлуста ніч. Зустрічний вітер мокрою клешнею зірвав хустину...». «А день, мов теля на мотузці, за сонцем подибуляв. Ген-ген, як молозиво в кружці, парує-туманиться став». «Грім ціпами блискавок хмари молотить».

Несподівані його епітети. «Червневим шляхом мати з и м о л и ц я веде за батьком діточок дрібних». Димарі с м а г л я в і. Стрижі о б в

у г л е н і. Руки в а ж к о н а л и в н і. Замордовані у сталінських концтаборах — «з а м у л е н і в роках».

У нього « Вітерець пустотливо колише кульбаби нічних ліхтарів».

Він уміє знайти незамінні слова. Надто, коли йдеться про драматичні колізії: «Глуха зима з обличчям смерті шлях завалила тертим склом». «... день лицем гіпертонічним на шаблю обрію упав»; «... за фломастером чорно звивалась у латинь замаскована смерть». Або ж оця пречудова метафора: «Вода дорогу перейшла і розляглась посеред лугу».

Я мовби виставив на оглядини коштовності з поетичної скрині Іванова, але забув сказати про одну особливість поезики цього майстра. Він уміє бути переконливим і тоді, коли ті коштовності невидимі чи й відсутні.

*Весна шаліє над Десною,
І ми цілуємось з тобою.
Тумани літні йдуть водою,
А ми цілуємось з тобою.
Вже осінь повела бровою,
А ми цілуємось з тобою.
Двадцятий вік проплив Десною,
А ми – цілуємось з тобою!*

ПОЕТ не завжди знає, які з його віршів мічені ахіллесовим ганджем. Але незрідка відчуває це. Відчуває й Іванов. Його слабші тексти загнані у масив інших. Вони ніби підперті й употужнені тими іншими.

Це той випадок, коли негачії мовби втрачають силу, а кострубатості несповідимим чином стають позитивом.

Не відразу розумієш, у чому ж тут річ. А зрозумівши, зітхаєш із полегшенням: так воно й мало бути.

ДМИТРО Іванов – носій світовідчуття селянства у тому його стані, коли свідомість хоч і зазнала деформацій у лещатах лютого режиму, а все ж не втратила віри в можливість змін і в добре начало в людині. Він, хоч як дивно це звучить, поет український.

Принципово ставлю цей наголос. Мав нагоду переконатися: у наймолодших поетів України і її історія, і культура – не присутні. Замість національного духу – дух відриву. Втрачаємо літературне покоління!

Вбачаю в цьому ще й прямий зв'язок із занепадом села нинішнього. Ці молоді поети – уродженці міста. Ні світлі, ні тіньові сторони сільського життя не живлять їхню творчість.

Іванов зробив крок і в напрямку цього пекла:

Хрести з мого села тікають!

Хрести новітні і старі...

Тут матерів сини вбивають,

Синів вбивають матері.

Це з «Балади повернення», якою невідповідно відкривається книга. За кроком першим – наступні. Будуть і нові вірші.

Але образ поета Дмитра Іванова завжди асоціюватиметься з образом села епохи імперії.

Про апокаліпсис села сьогоденного має сказати (й обов'язково скаже!) інший поет, який нині, можливо, ще без штанів гасає по сільських безрадінних пустирях. Перекоаний – будуть іншими і його естетичні принципи. Та без досвіду Дмитра Іванова йому не обійтися.

ОКРЕМІ ВИДАННЯ

ЗЕРНО І ЛЮБОВ: Поезії.- К.: Молодь, 1997.- 79с.

ГРАЙ, сопілонько моя : Поезії.- К.: Веселка, 1979.-14с.

ТАМ, где рождаются радуги : Худож. – публицист. повесть. – М.: Мол. гвардия, 1981.- 196с.

ЗАПОВІТ мого роду : Поезії.- К.: Рад. письменник, 1983.- 126с.

Рец.: Сапон В. Заповіти добра і любові //Комс. гарт.- 1983.- 1жовт.

СТРЕМЕНО : Поезії.- К.: Молодь, 1986.- 96с.

КРАСНЫЙ корень : Стихи /(Пер. с укр. В.Кузнецова) .- М.: Мол. гвардия, 1987.- 95с.: ил. – (Восхождение).

МАМИНИХ слів чорнобривці : Поезії.- К.: Дніпро, 1991.- 188с.

Бібліографія

1. ДМИТРО Йосипович Іванов : (Реком. покажч.). – Чернігів, 1996. – 15с. – (Черніг. держ. ОУНБ ім.В.Г. Короленка).

2. ДРАЧ І. [Про твори Дмитра Іванова] //Вітчизна. – 1977.- №5.- С.21 – 22.

3. ІВАНОВ Дмитро Йосипович (1946) //Письменники Радянської України. 1917 – 1987 : Біобібліогр. довідн. – К., 1988.- С.239.

4. ІВАНОВ Дмитро Йосипович (22.10. 1946) //Літературний словник Кіровоградщини /Авт. – упоряд. Л.Куценко. – Кіровоград, 1995. – С.42.
5. КОВАЛЬ В.Поет з “Іванового поля” //Дем. Україна. – 1997. – 22берез. – С.2.
6. ЛАУРЕАТИ премій 1997 року : Премія імені Івана Нечуя – Левицького //Слово і час. – 1998.- №3.- С.67.
7. МЕЛЬНИК Я. Життя на доторк : (Дмитро Іванов) //Мельник Я. Сила вогню і слова : Літ. портр.- К., 1991. – С.44 – 53.
8. ПОЧЕСНЕ звання : Вітаємо! //Десн.правда. – 1997. – 11лют.
9. ПРЕМІЇ імені Олекси Десняка //Десн. правда. – 1979. – 15груд.
10. РЕП’ЯХ С. Перед новою сходинкою //Комс. гарт.- 1980. – 28черв.
11. САПОН В. Дмитру Іванову – 50! //Літ. Чернігів. – 1996. - №9. – С.45.
12. СТУДЬОНОВА Л.Простота і правда поетичного голосу : Дмитру Іванову – 50 //Семья– семья Я.- 1996.- 25окт. – С.6.
13. ТАЛАЛАЙ Л. Село в терновому вінку //Українська культура . – 2010 . - №9 . –С. 9
14. ЯСИНОВСЬКИЙ В. Первозем Дмитра Іванова //Трибуна. – 1992. - №1. – С.33-34 ; Сіл. вісті. – 1991. – 7груд.
- 15.http://irp.cn.ua/site/topicitem.jsp?category_id=49485785&item_id=903542788

Укладачі:

Комп'ютерний набір:

**Труш Н.В.
Горлова О.М.
Труш Н.В.**

